

Област Стара Загора има уникални възможности за туризъм,

смята областният управител на Стара Загора Иван Николов

С къщите на първите жители на Европа и минералните си извори област Стара Загора има уникални възможности за туризъм



Иван Николов

Г-н Николов един от приоритетите във вашата дейност е развитието на туризма в региона. Смятате ли, че в област Стара Загора има потенциал за това?

Наистина, от първия ми ден като областен управител на Стара Загора започнах да мисля по какъв начин природните забележителности, традициите в балнеолечението и богатото културно-историческо минало на региона могат да бъдат използвани за туристическа атракция. Защото те реално съществуват, но са малко популярни, а съм сигурен, че могат да привличат хора буквално от цял свят.

Знаете, че минералните извори са били атрактивни за римляните и в онези времена буквално край всеки термален извор по нашите земи е възниквало римско поселение. Така е например на Старозагорските минерални бани, където и до днес могат да се видят останките от древни сгради. Чудодейното въздействие на водата и нейните ценни

лечебни свойства са познати от хилядолетия. Има сведения, че още древните траки са ги знаели, а след това и римляните са използвали минералната вода за лекуване. Може би и по тези места са идвали римски войници, за да се възстановяват от раните си.

Прочута е минералната вода на Павел баня която извира с температура 62 градуса и лекува болести на костите и ставите, нервни болести и дископатии. А минералната вода на Овощник е най-богата на флуор на Балканите, тя пък е добра и за ендокринни и кожни заболявания.

Напоследък обаче вие поставихте акцента върху Неолитните жилища в Стара Загора. С какво привлякоха интереса ви?

Забележително е да можем днес, в 21 век да видим как са живели едни от първите жители на Стария континент. Учените датират откритите жилища в Стара Загора от епохата на неолита от 6 в. пр. н. е., което

означава, че те са били обитавани преди около 8 000 години. Неолитните къщи в Стара Загора са най-добре запазени и с най-богат инвентар. Имах възможност да направя презентация на музея „Неолитни жилища“ в Тел Авив, Израел, по време на българо-израелски бизнес форум. В Стара Загора, с участието на представители на Дипломатическия корпус у нас, дадохме старт на националния проект „Раждането на Европа – история и реалност“. Проектът и съпътстващата фотоизложба представих и във Виена, по време на Срещата на българските медии, организирана от БТА. Надявам се с реализацията на тази идея да успеем да предизвикаме интерес и да привлечем както туристи, така и потенциални инвеститори в област Стара Загора.

В региона са и известните казанлъшки гробници на тракийски владетели, които са много атрактивни за чуждестранните туристи, но за да бъдат привлекателни за посещение, трябва да бъдат изградени добри пътища до тях и създадени подходящи комуникации. За да могат да кандидатстват за средства по европейски програми, едно от първите неща, които направих като областен управител беше да издам актове за публична държавна собственост на обектите. Актувани бяха и обекти в Стара Загора от Античния комплекс на крепостта Августа Траяна, Античната подова мозайка, Неолитните жилища, както и Ески Джамия – най-старата постройка в града след Руско-турската война, която ще бъде превърната в Музей на религиите.

Тук е Античният форум на древния римски град Августа Траяна, едно от

малкото места в света, където се поставят оперни спектакли на открито. Може би това е единственият град, където има Музей на бирата, Музей на коня, Аграрен и Ветеринарен музей едновременно.

В последно време голям интерес предизвиква новооткритото селище край с. Ясеново, за което през пролетта на база спътникови снимки учените доказаха, че е от 9-и век преди Христа. Там бе намерена уникална керамика без аналог в света.

Регион Стара Загора е богат и на природни забележителности, те ще намерят ли място в „туристическата карта“ на областта?

Идеята ми е чрез създаването на подходящи туристически пакети да се обхванат местата с развит селски туризъм в региона. Такива за радост има и както наскоро сподели посланикът на Австрия, това са местата, които посещават туристи, търсеци спокойствие и отмора сред природата. Те са обикновено на средна възраст, трудят се много и в резултат на това са платежоспособни. Такъв отдых би се съчетал чудесно с посещение например на най-стария манастир в Европа – „Св. Атанасий“ в с. Златна ливада, Чирпанско,

местността „Богородична стъпка“ до Старозагорските минерални бани, или пък Мъглижкия манастир, където единствено може да се види фреска с изображение на Св. Св. Кирил и Методий, заедно с католическия светец Св. Патрик. Тук бих добавил и мегалита на Бузовград и Гранитския дъб – най-старото живо дърво Европа, на 1665 години. В последните години туристи от цял свят посещават Казанлък по време на Празника на розата, за да видят на живо как се берат розите и как се добива прочутото българско розово масло, което се влага при производството на най-скъпите френски парфюми.

Моето желание е старозагорски регион да стане известна и предпочитана туристическа дестинация, предлагайки маршрути за културен, исторически и балнеоложки туризъм.

Какво е вашето виждане за начина това да бъде постигнато?

Туристическата индустрия генерира огромен финансов ресурс и в условията на днешната безпрецедентна криза това е секторът, който и през 2010 г., макар и с известен спад, се развива добре.

Историческото ни наследство, с помощта на културния и екотуризъм, трябва да бъде използвано като мощен ресурс за устойчиво социално развитие. Усилията са насочени към създаването на съвременен общ регионален туристически маркетинг, който да развива идеята за перспективността на тази дестинация и изграждането на информационна система за културното и природно наследство на региона. Всичко това, съчетано с широкото и ефективно използване на съвременни форми за популяризиране и реклама.

Целият този потенциал трябва да бъде промотиран и аз го правя почти ежедневно при провеждане на разговори и срещи, било с дипломати, с търговски аташета на различни държави у нас, както и с потенциални инвеститори.

За нас е проблем, че все още нямаме готови пакети за туристически услуги, които да се предлагат на чуждестранните туристи. Затова през следващите месеци общините на територията на региона със съдействието на туристическите фирми ще подготвят необходимите пакети, които сме в състояние да предложим на гостите от цял свят.

Праисторически селища в района на Стара Загора

Град Стара Загора и неговите околности са изключително богати на праисторически паметници на културата. Предимно в яката на Средна гора са регистрирани над 120 праисторически селища – останки на някои са видими на повърхността като селищни могили, други нямам видими индикации т. нар. открити селища. Гъстотата на праисторическите селища е удивителна. Те се намират на разстояние от 3 до 8 км. едно от друго. Няма друга географска област в Югоизточна Европа с такава гъстота на заселването през късната праисторическа епоха (VI – III хил. пр. Хр.), както в Старозагорско.

На територията на съвременния град Стара Загора са възникнали и съществуват пет праисторически селища. Само в три от селищните могили от ранния неолит (в началото на VI хил. пр. Хр.) са живели 4–5 хил. души. В западната част на Стара Загора се издига праисторическа селищна могила, която е с височина 9 м. Има диаметър при основата си 80–90 метра. Праисторическото

селище е възникнало на наклонена на юг тераса. Два извора северно от него са оформили две дерета, които естествено са ограждали селището. Освен това древните им обитатели са изградили и допълнително укрепление – дървена палисада от забити в земята два реда дървени колове. И е съвсем резонно да си зададем въпроса: кои са тези хора, откъде са дошли и кога са заселили тези земи?

За да се отговори на тези въпроси, трябва да се пренесем назад във времето – X-то хил. пр. Хр. в Близкия изток в западната част Иранското плато, планинския район Загрос. Там за пръв път се извършва един велик поврат в човешкото общество неговата „неолитизация“. Човекът от същество, консумиращо това, което природата му предоставя се превръща в „производящо“ същество.



Консервирани инситу две жилища от новокаменната епоха, VI хил. пр. Хр. Селищна могила при Окръжна болница Стара Загора.

Негови основни поминъци стават земеделието и животновъдството. Новата икономика скоро поражда и демографски срив (взрив?), от което следва и дефицит на обработваема земя. И съвсем естествено древното малоазийско население през VII хил. пр. Хр. започва да търси нови места за заселване. За да достигнат от своята прародина до Балканския полуостров, те са използвали естественото морско течение край северните брегове на Средиземно море и така са достигнали до устието на реките Струма и Места. От там са се придвижили до Тракийската низина, където са намерили изключително благоприятни условия за развитието на своите основни поминъци



Антропоморфна костена фигурка с накити изработени от мед, късен халколит, V хил пр. Хр., с. Ловец, Община Стара Загора.

– земеделие и скотовъдство. Те са донесли със себе си опитомени животни, култивирани семена на житни растения, нов тип сечива от камък както и познанието за изработване на керамични съдове. Носители на нов тип култура, която до днес се определя като новокаменна епоха. Умереният климат, множеството реки и потоци, плодородната лесно обработваща се земя, хълмовете и ниски планински зони с изобилие на дивеч и гори правят от Тракия изключително подходяща зона за процъфтяване на новия за Европа начин на производство. Попадайки на това благословено място те отсядат тук трайно и поставят основите на първата европейска цивилизация. Древните земеделци и скотовъдци са изграждали и обитавали постоянни селища. Избраното от тях място е било заселвано в продължение на 2–3 хилядолетия. Година след година, поколение след поколение те са изграждали своите къщи обработвали са земята, отглеждали са стадата с животни, изработвали са керамични сечива. Опознавали са заобикалящия ги свят, природните явления, изграждали са своя философия за живота и смъртта, своя система от религиозно – митологични представи при които са извършвали ритуали с използване на разнообразна антропоморфна и зооморфна пластика, както и други култови предмети. В селищната могила при Окръжна болница Стара Загора са разкрити останките от две неолитни къщи

(средата на VI хил. пр. Хр.). Те са опожарени. Всичко, което е останало от тях е затрупано от падналите стени, таван и покрив. Стените на места са запазени до 1 метър. Жилищата са били едноетажни, с приблизително правоъгълна форма и са имали обща стена между тях. По-голямото жилище има площ 43 кв. м., а по-малкото само 16 кв.м. площ. Постройките са били наземни. Стените им са били изградени от носеща дървена конструкция, която представлява масивен плет от забити в земята дъбови стълбове и преплетени между тях тънки лескови пръчки. Така получената конструкция е дебело омазана от двете страни с глина. Покривът е бил двойностряховиден върху дървена конструкция покрит със слама или тръстика. Входът на по-голямото жилище е бил от юг, но е разрушен от ями от времето на каменно-медната епоха (V хил. пр. Хр.). Входът на другото е бил на изток, сега много добре запазен и е имал дървен праг. Заставайки пред откритите останки на двете ранно-неолитни къщи можем спокойно да наблюдаваме техния интериор, такъв какъвто е бил преди 8000 г. Сякаш тук времето е спряло. На северните стени се намират куполни пещи. Тази в по-голямата къща е най-добре запазената неолитна пещ във българските земи. Пещите са служили за отопление и за приготвяне на хляба и храната. Издигация се над нея комин е отвещдал пушека над покрива на къщата. До пещта има две зърнени мелници



Керамична глава на антропоморфна фигурка, ранен халколит, V хил пр. Хр., себищна могила при язовир Чаталка.

за стриване на зърното на хляба или брашнени каши. До западната стена на жилището се намират девет големи керамични съда за съхраняване на зърното в семейството, обитавало къщата. В някои е открита овъглена пшеница, ечемик и фий. От направения анализ на това зърно чрез радиовъглероден метод е установено, че къщите са унищожени от пожар в средата на VI хил. пр. Хр. Между източната стена и пещта, в най-топлата и уютна част на жилището, е направена слабо издигната площадка над нивото на пода с размери 2 по 1,65 м. Това е мястото където са спели обитателите на къщата. Близко до входа са открити три керамични стълбчета, слабо разклонени отгоре, като бичи рога. Това са култови алтари използвани за извършване на обреди от обитателите на къщите. Впечатлява количеството на наличните керамични съдове. В едното жилище е имало поне 60, които след пожара са се разпилели и натрошили по пода. Цялостната подредба на къщата показва рационалност и висока организация на тогавашното общество.

При производство на керамични съдове древният грънчар е влагал невероятно чувство за хармония и красота. Въпреки, че грънчарското колело все още не е било открито, праисторическите съдове често са изящни и прецизно изработени. През ранния неолит съдовете са моделирани със сферична или полусферична форма, имат равно дъно или често са поставени върху кухо



Керамични съдове, ранен халколит, V хил. пр. Хр., Азмашка селищна могила Стара Загора.

цилиндрично столче. Със своята елегантност се отличават съдовете с формата на лале. Понякога те са украсени с геометрични мотиви – ромбове, триъгълници, спирали, волути и други рисувани с бяла боя. Украсата е нанесена в три пояса – по устието, по тялото и по столчето на съда. Освен чисто декоративните си функции, тя носи и богата семантика, отразяваща представите на древните земеделци за строежа на техния свят, за вечния кръговрат на живота и други. През късния неолит, през последните векове на VI хил. пр. Хр. настъпва промяна във формата и декорацията на керамичните съдове. Те стават биконични, тялото на съда е украсено с канелюри и връзана и запълнена с бяла материя украса. Специфичен разцвет керамичното производство достига през каменно-медната епоха. Графитната украса върху керамичните съдове е особено живописна. Върху неразчленената тъмносива, кафява и черна повърхност на съдовете са разгънати в цялото им многообразие спирали, волути и концентрични кръгове, нанесени със специални графитни конусчета. Постигната е невероятна хармония между формата на керамичните съдове и орнаментацията по тях. Съвършенството, достигнато от древните майстори грънчари може само да ни удивява. Древните общества, чието стопанство се основава на земеделие и скотовъдство са се стремили да опознаят и да си обясняват заобикаляящия ги свят и явленията ставащи в него

с оглед успешността на земеделско-скотовъдния цикъл. Осигуряването на прехраната е пряко свързана с това, което им е „изпращало“ небето – слънцето, дъждът, градушките и въздушните вихри. В тогавашното безписменно общество се развивала сложна религиозно-митологична система, която днес с много усилия се опитваме да разгадаем по предметите, свързани с техните представи и вярвания. Антропоморфните фигурки, изработени от глина, мрамор и кост, които представят персонажи от тези представи и вярвания, са между най-атраktivните находки. Неолитните жилища в Стара Загора са уникален археологически паметник, който разкрива богатата и многообразна култура на обитателите на праисторическите селищни могили.

**Изготвил: научен сътрудник
I степен Петър Калчев**



Керамичен съд – Лале, рисуван с бяла боя, ранен неолит, VI хил. пр. Хр., Азмашка селищна могила Стара Загора.



Керамични алтари в неолитни къщи Селищна могила при Окръжна болница Стара Загора, ранен неолит, VI хил. пр. Хр.